

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ветеринарної медицини та тваринництва
Кафедра біоресурсів, тваринництва та аквакультури

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

САВЧУК МАКСИМ ІГОРОВИЧ

УДК 636.2.034

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОДУКТИВНИХ ОЗНАК МОЛОДНЯКУ
ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ В УМОВАХ ТОВ «ВЕРТОКІЇВКА»
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Максим САВЧУК

Керівник роботи:
Альона ШУЛЯР,
кандидат с.-г. наук, доцент

Житомир – 2026

Висновок кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури № ____
від « ____ » _____ 2026 р.

Завідувач кафедри біоресурсів,
тваринництва та аквакультури
« ____ » _____ 2026 р.

Діна ЛІСОГУРСЬКА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Максим САВЧУК** захистив кваліфікаційну роботу з
оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(підпис)

Тетяна ПОПАДЮК

АНОТАЦІЯ

Савчук М. І. Характеристика продуктивних ознак молодняку великої рогатої худоби в умовах ТОВ «Вертокиївка» Житомирської області. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 204 – Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. – Поліський національний університет, Житомир, 2026.

У роботі проаналізовано технологію вирощування молодняку великої рогатої худоби голштинської породи в умовах ТОВ «Вертокиївка». Досліджено динаміку живої маси, абсолютних і середньодобових приростів, а також відносної інтенсивності росту тварин у віковому аспекті. Встановлено, що застосована система годівлі та утримання забезпечує високі темпи росту та формування якісного ремонтного молодняку.

Ключові слова: голштинська порода, молодняк великої рогатої худоби, технологія вирощування, жива маса, показники росту і розвитку.

ANNOTATION

Savchuk M. I. Characteristics of productive traits of young cattle in the conditions of LLC «Vertokyivka» of Zhytomyr region. – Qualifying scientific research as a manuscript.

Qualification work for the bachelor's degree in specialty 204 – Technology of production and processing of livestock products. – Polissia National University, Zhytomyr, 2026.

The technology of growing young Holstein cattle in the conditions of LLC «Vertokyivka» was analyzed. The dynamics of live weight, absolute and average daily gains, as well as the relative growth intensity of animals depending on age were studied. It was established that the applied feeding and maintenance system ensures high growth rates and the formation of high-quality replacement young stock.

Key words: Holstein breed, young cattle, breeding technology, live weight, growth and development indicators.

ЗМІСТ

ВСТУП		5
РОЗДІЛ 1.	ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
	1. 1. Основні продуктивні ознаки молодняку великої рогатої худоби та методи їх оцінки	7
	1. 2. Фактори, що впливають на формування продуктивних ознак молодняку великої рогатої худоби	9
РОЗДІЛ 2.	МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ	12
	2. 1. Місце та умови проведення досліджень	12
	2. 2. Матеріал та методика проведення досліджень	15
РОЗДІЛ 3.	РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	17
	3. 1. Характеристика продуктивних ознак молодняку великої рогатої худоби в умовах ТОВ «Вертокиївка»	17
ВИСНОВКИ		29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		31

ВСТУП

Сучасний розвиток галузі скотарства вимагає підвищення ефективності вирощування молодняку великої рогатої худоби, оскільки саме від інтенсивності росту та розвитку молодих тварин залежить подальша продуктивність стада, рівень рентабельності виробництва та конкурентоспроможність господарств. В умовах впровадження сучасних технологій годівлі, утримання та селекції особливого значення набуває вивчення продуктивних ознак молодняку великої рогатої худоби, які характеризують його генетичний потенціал і господарську цінність [1-3]. Дослідження закономірностей формування живої маси, середньодобових приростів та інших показників продуктивності дає можливість своєчасно оцінювати ефективність технологій вирощування та виявляти резерви підвищення продуктивності тваринництва [4-6].

Метою роботи є вивчення та аналіз продуктивних ознак молодняку великої рогатої худоби, оцінка показників росту і розвитку тварин в умовах ТОВ «Вертокиївка» Житомирської області.

Предметом дослідження є продуктивні ознаки молодняку великої рогатої худоби, зокрема жива маса, середньодобові прирости, показники росту та розвитку, а також фактори, що впливають на їх формування.

Об'єктом дослідження є моніторинг продуктивності молодняку великої рогатої худоби різних вікових груп у процесі росту та розвитку в умовах ТОВ «Вертокиївка» Житомирської області.

Методи дослідження: аналітичні, зоотехнічні, біометричні.

Перелік публікацій

1. Turovsky O. M., Savchuk M. I., Khorov R. V. The value of livestock products: a modern aspect. *Біологія тварин*. 2026. Т. 26, № 3. С. 179. (Матеріали 24 Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, присвяченій 100-річчю від дня народження доктора біологічних наук, завідувача лабораторії

біофізики Іллі Пупіна (08.03.1926 – 17.04.2008), 14-15 трав. 2026 р.).
(Науковий керівник – доцент Шуляр А. Л.).

2. Савчук М. І. Оцінка технології вирощування молодняку великої рогатої худоби в умовах ТОВ «Вертокиївка» Житомирської області. *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва*: науково-теоретичний збірник. Житомир: Поліський національний університет, 2026. Вип. 20. С. 21–22. (Науковий керівник – доцент Шуляр А. Л.).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони дозволяють оцінити ефективність технології вирощування ремонтного молодняку великої рогатої худоби голштинської породи в умовах ТОВ «Вертокиївка» та підтверджують її відповідність зоотехнічним нормативам. Отримані дані щодо живої маси, середньодобових і абсолютних приростів та відносної інтенсивності росту можуть бути використані для удосконалення системи годівлі молодняку на різних вікових етапах; оптимізації технології утримання телят і телиць; планування строків осіменіння з урахуванням досягнення оптимальної живої маси; підвищення ефективності формування ремонтного стада; контролю рівномірності росту та виявлення відхилень у розвитку тварин. Крім того, результати дослідження можуть бути використані як практична база для впровадження у господарствах молочного напряму продуктивності з метою підвищення продуктивності стада та економічної ефективності виробництва молока.

Структура та обсяг роботи. Роботу викладено на 34 сторінках друкованого тексту, містить 8 рисунків і 3 таблиці. Список використаних джерел включає 40 найменувань літератури.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1. 1. Основні продуктивні ознаки молодняку великої рогатої худоби та методи їх оцінки

Ефективність ведення скотарства значною мірою залежить від рівня розвитку молодняку великої рогатої худоби, оскільки саме в ранньому віці закладаються майбутні продуктивні якості тварин. Вирощування здорового та добре розвиненого молодняку є необхідною умовою формування високопродуктивного стада, здатного забезпечувати значні обсяги молочної або м'ясної продукції. Тому важливим завданням сучасного тваринництва є всебічна оцінка продуктивних ознак молодняку та контроль факторів, що впливають на їх формування [7-8].

Продуктивні ознаки молодняку великої рогатої худоби являють собою сукупність господарсько корисних показників, які характеризують інтенсивність росту, розвиток організму, здатність до подальшої реалізації генетичного потенціалу продуктивності та адаптаційні можливості тварин. До основних продуктивних ознак молодняку належать жива маса, середньодобові прирости, абсолютний і відносний прирости живої маси, проміри тіла, індекси будови тіла, скороспілість та збереженість поголів'я [9-11].

Однією з найважливіших продуктивних ознак молодняку є жива маса. Вона є інтегральним показником росту тварини та відображає загальний рівень розвитку організму. Жива маса залежить від породних особливостей, статі, умов годівлі, утримання та здоров'я тварин. Контроль живої маси здійснюють шляхом регулярного зважування молодняку у визначені вікові періоди. Найчастіше облік проводять при народженні, у 3-, 6-, 9-, 12-, 15- та 18-місячному віці. Отримані дані дозволяють оцінити відповідність росту тварин встановленим стандартам породи та технології вирощування [12].

Важливим показником продуктивності є абсолютний приріст живої маси, який характеризує кількість кілограмів, набраних твариною за певний період часу. Він визначається як різниця між живою масою на кінець і початок досліджуваного періоду. Абсолютний приріст дозволяє оцінити інтенсивність росту молодняку та ефективність використання кормів.

Для більш точної характеристики росту застосовують показник середньодобового приросту. Його визначають шляхом ділення абсолютного приросту на кількість днів досліджуваного періоду. Середньодобовий приріст є одним із найважливіших критеріїв оцінки продуктивності молодняку, оскільки відображає швидкість росту тварини. Високі середньодобові прирости свідчать про добрий генетичний потенціал, повноцінну годівлю та належні умови утримання [13, 14].

Поряд із цим використовують показник відносного приросту, який характеризує інтенсивність росту організму щодо його початкової маси. Цей показник особливо важливий під час оцінки молодняку різного віку, оскільки дозволяє порівнювати темпи росту тварин незалежно від їх початкової живої маси.

Значну увагу при оцінці молодняку приділяють вивченню екстер'єру та розвитку окремих частин тіла. Для цього проводять вимірювання основних промірів: висоти в холці, висоти в крижах, косої довжини тулуба, обхвату грудей за лопатками, ширини грудей та п'ястка. Отримані результати дають змогу оцінити гармонійність розвитку тварин і визначити відповідність екстер'єру вимогам певного напрямку продуктивності [15].

На основі промірів тіла розраховують індекси будови тіла, які характеризують пропорційність розвитку організму. Найчастіше визначають індекс розтягнутості, грудний, тазо-грудний, збитості та костистості. Індекси допомагають оцінити тип конституції тварин, їх придатність до молочного або м'ясного напрямку продуктивності та прогнозувати майбутню продуктивність.

Важливою господарською ознакою є скороспілість молодняку. Вона характеризує здатність тварин до швидкого росту та досягнення господарської зрілості у більш ранньому віці. Скороспілі тварини раніше досягають необхідної живої маси для осіменіння або реалізації на м'ясо, що сприяє підвищенню економічної ефективності виробництва [16-18].

Не менш важливим показником є збереженість молодняку. Вона відображає рівень виживання тварин від народження до певного віку та характеризує ефективність технології вирощування, ветеринарного обслуговування і рівень добробуту тварин. Висока збереженість свідчить про належні умови утримання, збалансовану годівлю та ефективну профілактику захворювань.

Для оцінки продуктивних ознак молодняку використовують комплекс методів. Основними є зоотехнічні методи, які передбачають індивідуальний облік живої маси, приростів та промірів тіла. Біометричні методи застосовують для статистичної обробки результатів досліджень та визначення достовірності отриманих даних. Порівняльний метод дозволяє зіставляти показники різних груп тварин залежно від породи, статі, умов годівлі або технології утримання. Також використовують селекційно-генетичні методи для оцінки спадкових особливостей та прогнозування майбутньої продуктивності тварин [19, 20].

1. 2. Фактори, що впливають на формування продуктивних ознак молодняку великої рогатої худоби

Формування продуктивних ознак молодняку великої рогатої худоби є складним біологічним процесом, який залежить від взаємодії спадкових особливостей тварин та умов зовнішнього середовища. Рівень розвитку молодняку визначає майбутню продуктивність тварин, їх відтворювальні якості, тривалість господарського використання та економічну ефективність виробництва. Саме тому вивчення факторів, що впливають на формування

продуктивних ознак молодняку, має важливе значення для сучасного скотарства [21-23].

Одним із найважливіших факторів є спадковість або генетичний потенціал тварин. Продуктивні ознаки значною мірою успадковуються від батьків і залежать від породи, лінії та індивідуальних особливостей тварин. Молодняк, отриманий від високопродуктивних батьків, зазвичай характеризується вищою інтенсивністю росту, кращою конституцією та більшим потенціалом продуктивності. Селекційна робота спрямована на відбір тварин із бажаними господарсько корисними ознаками, що дозволяє поступово покращувати генетичні характеристики стада [24].

Важливу роль у формуванні продуктивних ознак відіграє порода великої рогатої худоби. Кожна порода має свої особливості росту, розвитку та продуктивності. Наприклад, тварини м'ясних порід характеризуються високою інтенсивністю росту та здатністю швидко накопичувати м'язову тканину, тоді як молодняк молочних порід більше пристосований до формування високої молочної продуктивності у майбутньому. Тому породна належність суттєво впливає на показники живої маси, середньодобових приростів і скороспілості тварин [25].

Одним із головних факторів зовнішнього середовища є годівля. Повноцінне та збалансоване забезпечення молодняку поживними речовинами, енергією, вітамінами та мінеральними елементами є необхідною умовою нормального росту і розвитку організму. Недостатня або незбалансована годівля призводить до затримки росту, зниження середньодобових приростів, погіршення розвитку внутрішніх органів та зниження майбутньої продуктивності. Особливо важливе значення має правильна годівля телят у молочний період, коли формуються основні фізіологічні системи організму.

Суттєвий вплив на продуктивні ознаки молодняку мають умови утримання. Оптимальний мікроклімат приміщень, належний рівень освітлення, вентиляції, температури та вологості сприяють нормальному

розвитку тварин і підвищують ефективність використання кормів. Незадовільні умови утримання можуть викликати стрес, знижувати імунітет та підвищувати ризик виникнення захворювань. Сучасні технології вирощування передбачають створення комфортних умов, які забезпечують максимальну реалізацію генетичного потенціалу молодняку [26-29].

Важливим фактором є стан здоров'я тварин. Захворювання, особливо у ранньому віці, негативно впливають на ріст і розвиток молодняку. Найбільш поширеними проблемами є захворювання органів травлення та дихальної системи, які призводять до зниження апетиту, погіршення засвоєння поживних речовин і зменшення приростів живої маси. Регулярне ветеринарне обслуговування, своєчасна вакцинація та дотримання санітарно-гігієнічних вимог дозволяють мінімізувати негативний вплив хвороб на продуктивність молодняку [30].

Значний вплив на формування продуктивних ознак має вік тварин. У різні періоди онтогенезу швидкість росту організму неоднакова. Найбільш інтенсивний ріст спостерігається у перші місяці життя, коли відбувається активний розвиток органів і тканин. З віком темпи росту поступово знижуються, тому особливу увагу необхідно приділяти створенню оптимальних умов вирощування саме в ранній період життя молодняку [27].

Стать тварин також впливає на формування продуктивних ознак. Бугайці зазвичай характеризуються вищими показниками живої маси та середньодобових приростів порівняно з телицями. Це обумовлено особливостями гормональної регуляції та інтенсивністю розвитку м'язової тканини. Водночас телиці мають кращі показники розвитку репродуктивної системи та використовуються для ремонту стада [31].

Важливу роль відіграють технологічні фактори вирощування. До них належать спосіб утримання молодняку, система годівлі, строки відлучення від молока, організація моціону та інші елементи технології. Використання сучасних ресурсозберігаючих технологій дозволяє підвищити продуктивність тварин і забезпечити стабільні показники росту та розвитку [32].

РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2. 1. Місце та умови проведення досліджень

Дослідження за темою кваліфікаційної роботи виконувалися на базі Товариства з обмеженою відповідальністю «Вертокиївка», розташованого в селі Вертокиївка Житомирського району Житомирської області. Підприємство є одним із багатогалузевих сільськогосподарських господарств регіону, яке поєднує рослинництво та тваринництво, що забезпечує ефективне використання виробничих ресурсів і створює належні умови для ведення сучасного скотарства.

Рис. 1. ТОВ «Вертокиївка»

ТОВ «Вертокиївка» функціонує в зоні помірно-континентального клімату, який характеризується достатньою кількістю опадів, теплим літом та відносно м'якою зимою. Такі природно-кліматичні умови є сприятливими для вирощування кормових культур та забезпечення тваринництва якісними кормами власного виробництва. Земельні угіддя господарства представлені переважно родючими ґрунтами, що дозволяє отримувати високі врожаї зернових, зернобобових та кормових культур, необхідних для формування повноцінної кормової бази [33, 34].

Основним напрямом діяльності підприємства є вирощування зернових і технічних культур, а також розведення великої рогатої худоби молочного

напрямую продуктивності. Наявність власної кормової бази дає можливість господарству забезпечувати тварин високоякісними кормами протягом усього року, що позитивно впливає на показники росту, розвитку та продуктивності молодняку [35].

Керівництво підприємством здійснює директор Хоменко Дмитро Григорович, який є уповноваженою особою та відповідає за організацію виробничих процесів, фінансово-господарську діяльність і стратегічний розвиток підприємства. Юридична адреса ТОВ «ВЕРТОКИЇВКА»: 12450, Україна, Житомирська область, Житомирський район, село Вертокиївка, вулиця Злагоди, будинок 5 [36].

Для утримання великої рогатої худоби на підприємстві використовуються спеціалізовані тваринницькі приміщення, обладнані системами водопостачання, вентиляції та механізації основних виробничих процесів. Молодняк великої рогатої худоби утримується відповідно до технологічних груп залежно від віку та фізіологічного стану тварин. Такий підхід дозволяє створити оптимальні умови для росту і розвитку молодняку на різних етапах вирощування.

Рис. 2. Молочне стадо ТОВ «Вертокиївка»

Годівля молодняку організована з урахуванням вікових потреб тварин у поживних речовинах. Раціони складаються відповідно до сучасних норм годівлі та включають грубі, соковиті й концентровані корми. У молочний період телята отримують молозиво та молоко, а надалі поступово переводяться на споживання рослинних кормів. Важливим елементом годівлі

є забезпечення тварин необхідною кількістю мінеральних речовин і вітамінів, що сприяє інтенсивному росту молодняку та формуванню міцної конституції.

Особлива увага в господарстві приділяється ветеринарно-санітарним заходам. Проводяться профілактичні огляди, вакцинації, дезінфекція приміщень та контроль за станом здоров'я тварин. Дотримання ветеринарно-санітарних вимог дозволяє підтримувати високий рівень збереженості молодняку та мінімізувати вплив захворювань на його продуктивність [37].

Аналіз економічної діяльності підприємства свідчить про стабільне зростання основних фінансових показників упродовж останніх років. Зокрема, обсяг виручки підприємства демонструє позитивну динаміку: у 2022 році він становив 61,72 млн грн, у 2023 році – 90,92 млн грн, у 2024 році – 99,39 млн грн, а у 2025 році зріс до 127,05 млн грн. Прогнозований показник на 2026 рік сягає 161,85 млн грн, що свідчить про подальше розширення виробничих потужностей і зростання ринкової активності підприємства. Чистий прибуток ТОВ «Вертокиївка» також характеризується відносною стабільністю з тенденцією до зростання. У 2022 році він становив 12,48 млн грн, у 2023 році – 12,49 млн грн, у 2024 році знизився незначно до 11,95 млн грн, однак у 2025 році зріс до 25,72 млн грн, що свідчить про підвищення ефективності господарської діяльності.

Активи підприємства поступово збільшуються: з 80,82 млн грн у 2022 році до 111,11 млн грн у 2025 році, що вказує на розширення матеріально-технічної бази та інвестиції у виробництво. Зобов'язання підприємства також зросли – з 13,69 млн грн у 2022 році до 19,14 млн грн у 2025 році, проте їх рівень залишається контрольованим. Середньооблікова чисельність працівників підприємства є стабільною та становить від 51 особи у 2022 році до 59 осіб у 2025 році, що свідчить про поступове розширення виробничого персоналу [34].

Загалом ТОВ «Вертокиївка» характеризується як економічно стабільне аграрне підприємство з позитивною динамікою розвитку, зростанням доходів та зміцненням виробничого потенціалу.

Таким чином, ТОВ «Вертокиївка» має достатню матеріально-технічну базу, розвинену кормову базу та належні умови утримання тварин, що забезпечує ефективне вирощування молодняку великої рогатої худоби. Сукупність природно-кліматичних, технологічних та організаційних факторів створює сприятливі умови для формування високих продуктивних ознак молодняку та реалізації його генетичного потенціалу.

2. 2. Матеріал та методика проведення досліджень

Матеріалом досліджень слугували показники росту та розвитку молодняку великої рогатої худоби різних вікових груп, отримані в умовах господарства. Для проведення досліджень використовували дані первинного зоотехнічного обліку, результати контрольних зважувань тварин, матеріали племінного обліку та виробничої звітності господарства.

У процесі досліджень враховували такі показники: жива маса тварин при народженні, у 3-, 6-, 9-, 12-, 15- та 18-місячному віці, абсолютний, середньодобовий та відносний прирости живої маси.

Для оцінки продуктивних якостей молодняку використовували результати індивідуального обліку тварин, дані ветеринарних оглядів та показники збереженості поголів'я. Отримані матеріали стали основою для вивчення закономірностей росту й розвитку молодняку великої рогатої худоби та оцінки ефективності технології його вирощування.

У процесі виконання роботи використовували такі методи дослідження: аналітичний метод – для опрацювання наукової літератури та узагальнення результатів попередніх досліджень; зоотехнічний метод – для оцінки живої маси, приростів та розвитку молодняку; біометричний метод – для обробки та аналізу отриманих експериментальних даних; порівняльний метод – для зіставлення продуктивних показників тварин різних груп; статистичний метод – для визначення достовірності результатів досліджень;

графічний і табличний методи – для наочного представлення результатів досліджень [38-40].

Дослідження проведені за наведеною схемою – рисунок 3.

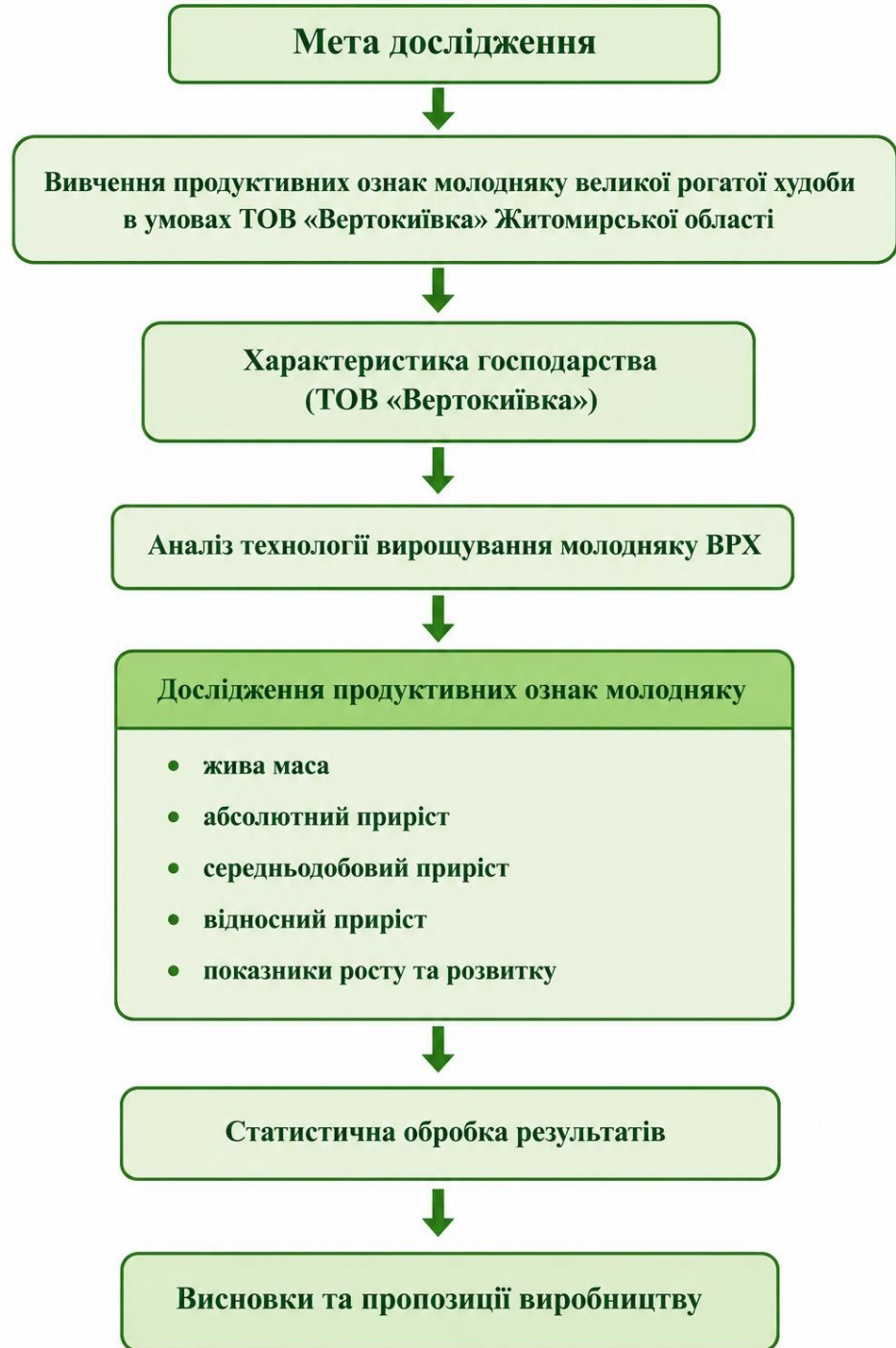

Рис. 3. Схема для проведення досліджень

РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

3. 1. Характеристика продуктивних ознак молодняку великої рогатої худоби в умовах ТОВ «Вертокиївка»

Для виробництва продукції скотарства у ТОВ «Вертокиївка» утримують велику рогату худобу голштинської породи. Основна продукція галузі молочного скотарства – це молоко та ремонтний молодняк – теличок, яких використовують до поповнення та оновлення основного стада. Отриманих при отеленні корів бугайців реалізують населенню або переробним підприємствам і лиш за потреби відгодовують і тоді реалізують.

У ТОВ «Вертокиївка» вирощування молодняку великої рогатої худоби здійснюється відповідно до загальноприйнятої технології, яка передбачає три основні періоди: молозивний (від народження до 10-денного віку), молочний (від 10 до 60 днів) та післямолочний (після 60-денного віку).

У молозивний та молочний періоди – від народження до 60-ти денного віку молодняк у господарстві утримують в індивідуальних клітках – рис. 4.

Рис. 4. Утримання молодняку великої рогатої худоби до 60-денного віку у ТОВ «Вертокиївка»

В перші дві години після народження телятам випоюють молозиво. Крім того, годівля в ці періоди включає незбиране молоко та замінник

незбираного молока в кількості 6,5–7,0 л на добу, а з 7–8-го дня життя молодняк поступово привчають до споживання стартерного комбікорму при вільному доступі до води.

Варто зазначити, що на цьому етапі вирощування молодняку в господарстві застосовується сучасна мобільна установка «URBAN» – молочне таксі (рис. 5), яка призначена для автоматизованого приготування, пастеризації, транспортування та випоювання молочної суміші телятам. Використання даної системи дозволяє підвищити точність годівлі, покращити санітарні умови вирощування молодняку та значно зменшити трудові витрати працівників ферми.

Рис. 5. Молочне таксі «URBAN» ТОВ «Вертокиївка»

Післямолочний період вирощування молодняку в ТОВ «Вертокиївка» характеризується переходом телят на групове утримання та поступовим збільшенням у раціоні частки твердих кормів. Основу годівлі на цьому етапі складають концентровані корми, сіно, сінаж і силос.

Після відлучення від молочного корму телят переводять у групові клітки (рис. 6), де їх утримують безприв'язно групами по 7–10 голів. Для забезпечення належного рівня здоров'я регулярно проводять вакцинацію, дегельмінтизацію та постійний моніторинг респіраторних і шлунково-кишкових захворювань.

Рис. 6. Утримання молодняку великої рогатої худоби після 60-денного віку у ТОВ «Вертокиївка»

Починаючи з шестимісячного віку, раціон молодняку включає сіно, житній сінаж, кукурудзяний силос, а також закуплені білкові корми – соєву макуху та соняшниковий шрот. Для повноцінного забезпечення поживними речовинами використовують мінерально-вітамінні добавки. У цей період тварин розподіляють за статтю та утримують безприв'язно групами по 30–35 голів.

Рис. 7. Утримання молодняку великої рогатої худоби після 60-денного віку у ТОВ «Вертокиївка»

Основною метою цього етапу є досягнення молодняком живої маси 330–360 кг до 12-місячного віку за середньодобових приростів не менше 850–900 г.

Наступний технологічний період охоплює вік від 12 до 18 місяців і спрямований на підготовку ремонтних телиць до осіменіння. У цей час особливу увагу приділяють досягненню ними оптимальної живої маси 370–400 кг у віці 13–15 місяців, що є необхідною умовою для своєчасного введення тварин у відтворення. Раціони годівлі формують таким чином, щоб забезпечити інтенсивний ріст телиць без надмірного відкладання жиру. Основу годівлі становлять силос, сіно, концентровані корми, премікси та необмежений доступ до питної води. Водночас здійснюється постійний контроль статевого розвитку та перебігу статевого циклу тварин.

Наступним етапом технології вирощування ремонтного молодняку є підготовка телиць до отелення, яка охоплює період від осіменіння до народження теляти. Осіменіння телиць проводять планово після досягнення ними фізіологічної зрілості та оптимальної живої маси. Особливу увагу приділяють контролю перебігу тільності та створенню належних умов утримання для майбутніх корів. За два місяці до очікуваного отелення тварин переводять у сухостійний період. У цей час раціони характеризуються обмеженим вмістом енергії та підвищеною кількістю клітковини, а також додатково збагачуються вітамінами й мінеральними речовинами. Такий підхід сприяє нормальному розвитку плода, підготовці організму корови до лактації та зменшенню ризику післяродових ускладнень. Важливими заходами є регулярний ветеринарний нагляд, контроль фізіологічного стану тварин і профілактика метаболічних порушень.

Отже, технологія вирощування молодняку голштинської породи в ТОВ «Вертокийівка» базується на створенні оптимальних умов утримання та годівлі на всіх етапах розвитку тварин. Вона передбачає застосування індивідуального та групового способів утримання залежно від віку молодняку, використання повноцінних збалансованих раціонів, дотримання нормативних параметрів мікроклімату й санітарно-гігієнічних вимог до приміщень та кормів. Важливою складовою технології є постійний ветеринарний супровід, що включає профілактику захворювань, проведення

вакцинацій відповідно до ветеринарного плану та систематичний моніторинг стану здоров'я тварин.

Реалізація комплексу зазначених заходів забезпечує отримання здорового, добре розвиненого ремонтного молодняку, здатного ефективно реалізувати свій генетичний потенціал у майбутньому. Вирощування якісного ремонтного молодняку має вирішальне значення для своєчасного оновлення стада, компенсації вибуття тварин унаслідок вибракування чи природного старіння, а також для підвищення продуктивності поголів'я шляхом використання генетично цінних тварин.

У таблиці 1 наведено показники живої маси молодняку великої рогатої худоби ТОВ «Вертокийівка».

Таблиця 1

**Жива маса молодняку великої рогатої худоби
ТОВ «Вертокийівка», кг**

Вік тварин, місяців	М (середнє значення ознаки), кг	C_v (коефіцієнт мінливості ознаки), %
<i>При народженні</i>	36,6±0,36	15,7
3	104,5±0,92	12,2
6	172,1±1,13	10,1
9	247,2±3,10	8,4
12	327,9±2,77	8,9
15	404,0±5,62	8,2
18	480,3±7,94	13,9

Аналіз даних таблиці показує закономірне збільшення живої маси молодняку великої рогатої худоби в умовах ТОВ «Вертокийівка» від моменту народження до досягнення 18-місячного віку. Отримані результати характеризують достатньо високі темпи росту тварин, що свідчить про

належний рівень годівлі, утримання та організації технології вирощування ремонтного молодняку.

При народженні середня жива маса телят становила 36,6 кг, що відповідає нормативним показникам для молодняку голштинської породи. У тримісячному віці жива маса досягла 104,5 кг, тобто збільшилася майже у 2,9 раза порівняно з масою при народженні. До шестимісячного віку цей показник зріс до 172,1 кг, що свідчить про інтенсивний ріст тварин у молочний та післямолочний періоди вирощування.

У віці 9 місяців середня жива маса молодняку становила 247,2 кг, а в 12 місяців – 327,9 кг. Таким чином, за перший рік життя тварини збільшили свою масу майже у дев'ять разів порівняно з масою при народженні. У подальшому ріст продовжувався високими темпами: у 15-місячному віці жива маса досягала 404,0 кг, а у 18 місяців – 480,3 кг. Такі показники свідчать про досягнення молодняком оптимальної живої маси для осіменіння та подальшого введення телиць у продуктивне стадо.

Коефіцієнт мінливості живої маси з віком переважно зменшувався від 15,7 % при народженні до 8,2–8,9 % у віці 12–15 місяців. Це свідчить про вирівнювання тварин за живою масою та однорідність груп молодняку в процесі вирощування. Дещо вищий показник мінливості у 18-місячному віці (13,9 %) може бути пов'язаний з індивідуальними особливостями росту тварин, відмінностями у фізіологічному стані та початком використання частини телиць для відтворення.

На рис. 8 зображено динаміку живої маси телиць голштинської породи ТОВ «Вертокиївка».

Загалом результати досліджень свідчать, що молодняк великої рогатої худоби ТОВ «Вертокиївка» характеризується високою інтенсивністю росту та досягає у 18-місячному віці живої маси 480,3 кг, що відповідає вимогам до вирощування високопродуктивного ремонтного молодняку голштинської породи.

Рис. 8. Динаміка живої маси телиць голштинської породи ТОВ «Вертокиївка»

Це підтверджує ефективність застосованої в господарстві технології вирощування та створює передумови для формування високопродуктивного молочного стада.

У таблиці 2 наведено кратність збільшення живої маси та абсолютні прирости телиць голштинської породи ТОВ «Вертокиївка».

Таблиця 2

Кратність збільшення живої маси та абсолютні прирости молодняку великої рогатої худоби ТОВ «Вертокиївка»

<i>Вікові періоди, місяців</i>	<i>Кратність збільшення живої маси, разів</i>
0-3	2,86
0-6	4,70
0-9	6,75
0-12	8,96
0-15	11,04
0-18	13,12
<i>Вікові періоди, місяців</i>	<i>Абсолютні прирости живої маси, кг</i>
0-3	67,9
3-6	67,6

6-9	75,1
9-12	80,7
12-15	76,1
15-18	76,3
0-12	291,3
0-15	367,4
0-18	443,7

Таблиця 2 відображає кратність збільшення живої маси телиць голштинської породи у різні вікові періоди від народження до 18-місячного віку. Аналіз даних свідчить про інтенсивний ріст тварин протягом усього періоду вирощування та поступове нарощування живої маси відповідно до віку.

У тримісячному віці жива маса телиць збільшилася у 2,86 раза, порівняно з масою при народженні. Це свідчить про високі темпи росту в молочний період, коли організм молодняку характеризується найбільш інтенсивним розвитком.

У шестимісячному віці кратність збільшення живої маси становила 4,70 раза, що підтверджує ефективність системи вирощування та повноцінність годівлі телиць у післямолочний період. До дев'ятимісячного віку цей показник зріс до 6,75 раза, що свідчить про збереження високої інтенсивності росту та гармонійний розвиток молодняку.

У віці 12 місяців жива маса телиць перевищувала масу при народженні вже у 8,96 раза, а у 15 місяців – у 11,04 раза. Такі показники характеризують добрий розвиток ремонтного молодняку та відповідність росту нормативним вимогам для голштинської породи.

Найвищу кратність збільшення живої маси встановлено у 18-місячному віці, коли вона досягла 13,12 раза відносно маси при народженні. Це свідчить про завершення інтенсивного періоду вирощування та досягнення тваринами

живої маси, достатньої для своєчасного осіменіння та подальшого введення у продуктивне стадо.

Наведені дані свідчать про високі темпи росту та розвитку телиць голштинської породи, що є результатом належних умов утримання, збалансованої годівлі та ефективної технології вирощування молодняку в господарстві. Спостерігається закономірне й рівномірне збільшення живої маси в усі вікові періоди, що характеризує добрий рівень вирощування ремонтних телиць.

Абсолютний приріст є одним із найважливіших показників інтенсивності росту, оскільки відображає фактичне збільшення живої маси тварин за певний проміжок часу. У період від народження до 3-місячного віку абсолютний приріст становив 67,9 кг, що свідчить про високу інтенсивність росту молодняку в молочний період. У наступному віковому інтервалі (3–6 місяців) величина приросту практично не змінилася і становила 67,6 кг, що підтверджує стабільний розвиток телиць та ефективність застосованої системи годівлі.

У віці від 6 до 9 місяців абсолютний приріст збільшився до 75,1 кг, що на 7,5 кг більше порівняно з попереднім періодом. Це свідчить про активний розвиток м'язової та кісткової тканин у фазі інтенсивного росту молодняку.

Найвищий показник абсолютного приросту встановлено у період від 9 до 12 місяців – 80,7 кг. Саме в цей віковий період телиці характеризувалися максимальною інтенсивністю росту, що пов'язано з активним формуванням організму та ефективним використанням поживних речовин корму.

У подальшому спостерігалось незначне зниження приростів. Так, у віці 12–15 місяців абсолютний приріст становив 76,1 кг, а у період 15–18 місяців – 76,3 кг. Незважаючи на певне зменшення інтенсивності росту порівняно з попереднім періодом, прирости залишалися досить високими, що свідчить про добрий розвиток ремонтних телиць до моменту введення їх у відтворення.

Аналіз сумарних абсолютних приростів показує, що від народження до 12-місячного віку жива маса тварин збільшилася на 291,3 кг, до 15 місяців – на 367,4 кг, а до 18 місяців – на 443,7 кг. Такі показники характеризують високий рівень вирощування молодняку та відповідність отриманих результатів біологічним особливостям голштинської породи.

Отже, аналіз абсолютних приростів свідчить про рівномірний та інтенсивний ріст телиць протягом усього періоду вирощування. Максимальна інтенсивність росту спостерігалася у віці 9–12 місяців, а загальний приріст живої маси до 18-місячного віку підтверджує ефективність технології вирощування та належний рівень годівлі й утримання тварин у господарстві.

У наступній таблиці 3 подано середньодобові прирости та відносну інтенсивність росту молодняку великої рогатої худоби ТОВ «Вертокиївка».

Таблиця 3

**Середньодобові прирости та відносна інтенсивність росту
молодняку великої рогатої худоби ТОВ «Вертокиївка»**

<i>Вікові періоди, місяців</i>	<i>Середньодобові прирости, г</i>
0-3	754
3-6	751
6-9	834
9-12	897
12-15	846
15-18	848
0-12	809
0-15	816
0-18	822
<i>Вікові періоди, місяців</i>	<i>Відносна інтенсивність росту, %</i>
0-3	96,2
3-6	48,9

6-9	35,8
9-12	28,1
12-15	20,8
15-18	17,3

Дані таблиці характеризують вікову динаміку росту тварин за середньодобовими приростами та відотною інтенсивністю росту. У цілому середньодобові прирости протягом усього періоду вирощування залишаються досить високими і коливаються в межах від 751 до 897 г, що свідчить про інтенсивний розвиток тварин. У ранній віковий період 0–3 місяці середньодобовий приріст становить 754 г, а у наступний період 3–6 місяців спостерігається незначне зниження до 751 г, що може бути пов'язано з адаптаційними процесами організму до зміни умов годівлі та утримання. Починаючи з 6–9 місяців, відмічається підвищення приростів до 834 г, а максимальне значення спостерігається у віці 9–12 місяців і становить 897 г, що свідчить про найбільш інтенсивну фазу росту тварин у цей період. Після 12 місяців відбувається деяке зниження середньодобових приростів до 846 г у період 12–15 місяців, однак у 15–18 місяців показник знову дещо стабілізується і становить 848 г. Узагальнені показники за періоди 0–12, 0–15 та 0–18 місяців становлять відповідно 809, 816 та 822 г, що вказує на поступове підвищення середньої інтенсивності росту в цілому за весь період вирощування.

Водночас відносна інтенсивність росту має чітку тенденцію до поступового зниження з віком тварин. Так, у період 0–3 місяці цей показник є дуже високим і становить 96,2%, що характерно для ранніх етапів розвитку, коли організм інтенсивно нарощує масу. У наступні періоди спостерігається поступове зменшення відотної інтенсивності: до 48,9% у 3–6 місяців, 35,8% у 6–9 місяців, 28,1% у 9–12 місяців, 20,8% у 12–15 місяців і 17,3% у 15–18 місяців. Така динаміка є фізіологічно закономірною і пояснюється тим, що з

віком тварини наближаються до біологічної зрілості, у результаті чого темпи відносного росту поступово зменшуються.

Загалом отримані результати свідчать про нормальний перебіг ростових процесів, з високою інтенсивністю розвитку у молодому віці та поступовим її зниженням у міру дорослішання тварин, при цьому прирости залишаються стабільно високими протягом усього періоду вирощування.

Отже, в умовах ТОВ «Вертокиївка» добре налагоджено технологію вирощування молодняку великої рогатої худоби голштинської породи, що підтверджується високими приростами та інтенсивністю росту і розвитку.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного аналізу технології вирощування молодняку великої рогатої худоби голштинської породи в умовах ТОВ «Вертокийівка» встановлено, що господарство забезпечує високий рівень організації годівлі, утримання та ветеринарного супроводу тварин, що безпосередньо впливає на інтенсивність їх росту та розвитку. Система вирощування базується на чітко структурованих вікових періодах, застосуванні індивідуального та групового утримання, збалансованих раціонів і сучасних технологічних рішень, що сприяє ефективному використанню генетичного потенціалу голштинської породи.

Аналіз показників живої маси свідчить про інтенсивний та рівномірний ріст телиць протягом усього періоду вирощування. Встановлено, що жива маса збільшується від 36,6 кг при народженні до 480,3 кг у 18-місячному віці, що відповідає нормативним вимогам для ремонтного молодняку молочної породи. Найбільш інтенсивний ріст спостерігається у віці до 12 місяців, коли формуються основні тканини організму.

Показники кратності збільшення живої маси та абсолютних приростів підтверджують високу інтенсивність ростових процесів. Максимальні прирости відмічено у період 9–12 місяців, що свідчить про найбільш сприятливі умови для реалізації генетичного потенціалу тварин у цей віковий етап. Надалі спостерігається природне уповільнення темпів росту, що є фізіологічно закономірним.

Середньодобові прирости залишаються стабільно високими протягом усього періоду вирощування (751–897 г), а відносна інтенсивність росту закономірно знижується з віком від 96,2 % до 17,3 %, що відображає перехід організму до фізіологічної зрілості. Незважаючи на це, збереження високих абсолютних приростів свідчить про ефективність годівлі та утримання.

Отже, результати дослідження підтверджують, що у ТОВ «Вертокийівка» створено належні умови для вирощування високоякісного

ремонтного молодняку голштинської породи, що забезпечує своєчасне досягнення оптимальної живої маси для осіменіння, формування продуктивного молочного стада і підвищення загальної ефективності галузі скотарства в господарстві та може бути використано у підприємствах з аналогічними господарсько-виробничими умовами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алієв Е. Б., Бойко О. В. Особливості росту та розвитку молодняку великої рогатої худоби різних порід. *Вісник аграрної науки*. 2018. № 10. С. 34–40.
2. Бондаренко Ю. В. Вирощування ремонтного молодняку великої рогатої худоби. Київ : НУБіП України, 2019. 210 с.
3. Bach A., Ahedo J. Record keeping and growth monitoring in dairy calves. *Animals*. 2020. Vol. 10. P. 1–14.
4. Turovsky O. M., Savchuk M. I., Khorov R. V. The value of livestock products: a modern aspect. *Біологія тварин*. 2026. Т. 26, № 3. С. 179. (Матеріали 24 Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, присвяченій 100-річчю від дня народження доктора біологічних наук, завідувача лабораторії біофізики Іллі Пупіна (08.03.1926 – 17.04.2008), 14-15 трав. 2026 р.). (Науковий керівник – доцент Шуляр А. Л.).
5. Brito L. F., Silva F. G. Genetic evaluation of growth traits in dairy cattle. *Animals*. 2019. Vol. 9. Article 104.
6. Бащенко М. І., Кругляк А. П. Оцінка продуктивних якостей ремонтного молодняку молочних порід. *Розведення і генетика тварин*. 2019. Вип. 58. С. 12–19.
7. Bauman D. E., Capper J. L. Sustainability and efficiency of cattle production systems. *Journal of Dairy Science*. 2018. Vol. 101. P. 1–12.
8. Березовський М. Д., Кузєбний С. В. Інтенсивність росту молодняку великої рогатої худоби залежно від технології утримання. *Агросвіт*. 2022. № 7. С. 18–22.
9. Costa J. H. C., von Keyserlingk M. A. G. Invited review: Social housing and calf development. *Journal of Dairy Science*. 2020. Vol. 103. P. 3490–3504.
10. Гетя А. А., Полупан Ю. П. Формування продуктивних ознак молодняку великої рогатої худоби. *Вісник Сумського НАУ*. 2020. № 1 (40). С. 15–21.

11. Khan M. A., Weary D. M., von Keyserlingk M. A. G. Invited review: Effects of milk feeding strategies on calf growth. *Journal of Dairy Science*. 2018. Vol. 101. P. 885–901.
12. De Paula Vieira A., von Keyserlingk M. A. G. Early-life management and calf performance. *Animal Production Science*. 2019. Vol. 59. P. 129–137.
13. Башенко М. І., Рубан С. Ю. Селекція молочної худоби в Україні. Київ: Аграрна наука, 2018. 280 с.
14. Полупан Ю. П., Йовенко І. В. Генетичні фактори формування продуктивності молодняку ВРХ. *Розведення і генетика тварин*. 2021. Вип. 61. С. 65–73.
15. Berry D. P., Ring S. C. Genetics of growth traits in dairy and beef cattle. *Animal*. 2018. Vol. 12. P. 113–121.
16. Даниленко В. П., Коваленко Г. С. Вплив годівлі на ріст і розвиток молодняку ВРХ. *Науково-технічний бюлетень ІТ НААН*. 2020. № 124. С. 42–49.
17. Ібатуллін І. І., Кривенко М. П. Годівля великої рогатої худоби. Київ: Аграрна освіта, 2020. 328 с.
18. Heinrichs A. J., Jones C. M. Feeding and management of dairy calves and heifers. *Veterinary Clinics of North America*. 2018. Vol. 34. P. 23–40.
19. Кругляк О. В., Бондар Т. В. Особливості оцінки живої маси ремонтних телиць. *Тваринництво України*. 2020. № 9. С. 27–31.
20. Ладика В. І., Сотніченко Ю. М. Сучасні підходи до вирощування молодняку ВРХ. *Вісник аграрної науки*. 2021. № 5. С. 43–49.
21. Soberon F., Van Amburgh M. E. Lactation biology symposium: The effect of nutrient intake from milk on calf growth. *Journal of Animal Science*. 2019. Vol. 97. P. 1–12.
22. Сіренко О. І., Пелих В. Г. Ріст та розвиток молодняку великої рогатої худоби в сучасних умовах виробництва. *Науковий вісник ЛНУВМБ*. 2021. Т. 23. № 97. С. 102–108.

23. Berry D. P. Beef and dairy cattle breeding strategies. *Frontiers in Genetics*. 2021. Vol. 12. Article 701.
24. Lombard J. E., Shivley C. B. Dairy calf management practices and performance. *Journal of Dairy Science*. 2022. Vol. 105. P. 4215–4228.
25. Cooke R. F., Bohnert D. W. Growth performance of beef calves under different management systems. *Animals*. 2022. Vol. 12. Article 1538.
26. Хмельничий Л. М., Вечорка В. В. Лінійний ріст молодняку молочних порід. *Вісник CHAY*. 2021. № 2. С. 78–84.
27. Renaud D. L., Kelton D. F. Calf health and growth performance. *Veterinary Journal*. 2020. Vol. 255. Article 105424.
28. Mee J. F. Newborn dairy calf management. *Animal Reproduction Science*. 2020. Vol. 220. Article 106542.
29. Van Eenennaam A. L. Genetic improvement of cattle productivity. *Animal Frontiers*. 2021. Vol. 11. P. 15–23.
30. Шкурко Т. П. Продуктивні ознаки ремонтного молодняку української чорно-рябої молочної породи. *Біологія тварин*. 2022. Т. 24. № 2. С. 55–61.
31. Costa J. H. C., Neave H. W. Precision technologies for calf growth monitoring. *Animals*. 2024. Vol. 14. Article 1187.
32. McCarthy C. S., Wathes D. C. Heifer growth and future productivity. *Animal*. 2023. Vol. 17. Article 100751.
33. Савчук М. І. Оцінка технології вирощування молодняку великої рогатої худоби в умовах ТОВ «Вертокиївка» Житомирської області. *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: науково-теоретичний збірник*. Житомир: Поліський національний університет, 2026. Вип. 20. С. 21–22. (Науковий керівник – доцент Шуляр А. Л.)
34. ТОВ «Вертокиївка». URL: <https://opendatabot.ua/c/00846085> (дата звернення: 19.04.2026).

35. Вертокиївка, Товариство з обмеженою відповідальністю. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/00846085/ (дата звернення: 19.04.2026).
36. ТОВ «Вертокиївка». URL: <https://tripoli.land/ua/farmers/zhitomir/zhitomirskiy/vertokiyivka-846085> (дата звернення: 19.04.2026).
37. Вертокиївка – офіційний сайт. URL: <https://www.vertokiyivka.com> (дата звернення: 19.04.2026).
38. Костенко В. І. Технологія виробництва молока і яловичини. Практикум: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2013. 400 с.
39. Білай Д. В. Загальне тваринництво та технології виробництва продукції тваринництва з основами стандартизації: підручник. Київ: Кондор, 2025. 344.
40. Яремчук О. С. Технологія вирощування молодняку великої рогатої худоби. Вінниця: Нова книга, 2022. 256 с.